

piament que om am Déu màs que nula res, e tot cristià així com si cleix, *fedelment*».

No manquen, des del principi, alguns textos en què hi ha vacil·lació entre el tractament de vocalisme popular amb *fe-* i un tractament de vocalisme savi o mig-savi en *fi-* (amb conservació, o sense, de la *-d-*, aquest últim): «no té negú prod a 'icel qui caritat no à ab sí, si no la segex *fidelment*», *Hom.*, 1v11; «avallats e vejats esta mort tan cruel, / la qual fan a mon Fill li malvat *infeel* / sens que Ell no ha colpa, ans ha estat *feel* / al Paire qui-l tramès en mi per Gabriel / --- car anc Caïm d'Abel / no hac mais crueltat com han cest *infidel*», Lull (*Plant de Nostra Dona*, *NCL*. III, 67.280ss.); «les damont dites causes --- e cascun prometa servir e tener *fielment* senes tota frau», Ordonament de Perpinyà a. 1296 (*RLR* v, 94); veg. exemples de *fiel*, *fiel* i *fesel* en el gloss. de les *VidesR*.

Encara que, en el S. xv, la forma sàvia *fiel* ja havia fet progressos molt grans, encara trobem casos de *feel*, *fael*, i de la forma contracta *fel*, en escriptors dirigits. «Déu és *fel* e just, e axí com nos ha promès, ell nos llavarà», StVicentF (*Quar.*, 75.71); «E pensau que-ls grecs vos tinguen per *fel* a la pàtria? Mal feu de haver tal pensament», JoMartorell (*Ag.* II, 219).

Avui *fiel* està generalitzat en la llengua literària, no sense, però, que el vell *feel* es mantingués llargament en ús literari: *fel* i *infel* usa encara Joan Pujol, el cantor de Lepanto (1574), i es manté encara poc o molt a Mallorca i Val.: «vull ésser *feel* en aquell amor que Déu ha volgut rompre damunt la terra», Gabriel Cor-tès (*IdOr.* VIII, 61). *Fidelitat* [*S.* XIV, *Cròn.* del Cerimoniós; *JRoig*, *Spill*], abans *feeltat*, *fa-* [*Jaume I*]: «e ell, que-l tendria en *faeltat*» (73), «veus ací la pròpia persona del senyor Emperador, la qual, sots pena de la vida e de la *feeltat*, vos coman», «ton rey, a qui est tengut de *feeltat*», JoMartorell (*Ag.* II, 42, 211), però també *fielitat* (ib. II, 89, 10). *Fidelíssim* (JoMartorell, *Ag.* I, 14, 48). *Infidel* [*Lacav.*], i abans *infeel*, *infel* [*JoMartorell* i doc. *S.* XIV o XV, *Capmany*, *DAG.*, i *Joan Pujol*, supra], *infidelitat* [*JoMartorell*].

CRP.: *Fedatari. *Fefaant* [1799]. *Fementit* [*Cu-rial*]: «vós romangats vençut, *fementit* e traydor» (*NCL*. II, 190), «si contra res d'açò venia ni-m pot ésser provat, vull ésser encorreguda per falsa e *fementida*», JoMartorell (*Ag.* II, 191); «vençut o *fementit*» (II, 204), «de perjur e de *fementit*» (I, 251). *Fidedigne* [*Belv.*], pres de la locució antiga *fide dignus* 'digne de fe'. *Fideïcomis* [*S.* XIII, *CostTort.*; *Lacav.*], pres del ll. *fidei commissum* 'confiat a la fe'; *fideïcomissari* [*CostTort.*, *Lacav.*], *fideïcomitent*. *Fideïjussori* (1390), format amb *jussus* 'el qui ha promès o jurat'. *No-fe 'infidelitat, deslleialtat' (*S.* XIV): «Lectio, epistole del traybay / que En Buch moch ab son cavall: / En Buch, car és hom de bé, / repta son cavall de *no-fe*» (*Disputa d'En Buc*)=oc. ant. *no(n)-fe* id. (fins amb derivat *no-fezaic* 'infidel').

Fiar [*S.* XIII], del ll. vg. *FĪDĀRE, modificació del ll. *FĪDĒRE*, per un metaplasm que fou comú a totes les ll. romàniques d'Occident, i del qual ja hi ha algun testimoni indirecte en el S. v (*fidamen*, Ernout-M.),

mot de la mateixa arrel que *FĪDES*; «en vós me *fiy* e en vostra amor», Jaume I (*Cròn.*, 54, *Ag.*, però *fiu* en l'ed. de València); «un cristià havia un sarrahí en qui molt se *fiave* --- dix Na Renart, tan són la serp e-l Gall d'estrany linatge a vós --- que jacia assò que no mengien carn, per tot açò no-us *hi fiets*, ans creats per cert que consintran en tot ço qui sia dampnatge de Vós», Lull (*Merav.*, *NCL*. II, 97.27); «neguna donzella no-s deu *fiar* en home del món a tot *fiar*: ço és que jaga nua ab son frare qui sia gran ---», Eiximenis (*Do-nes*, cap. 29; ço que sembla prosificació de «en home viu / ne en negun del món / ne en son frare-s *fiu*, / no vull, del tot *fian* / ---», *EntreDL* I, 193); «pres home de qui *fiava*, e tramès-lo hon era Diafebus, e aplegat que fon, donà-li la letra ab mesclades recomen-dacions», «primerament acorde del amic que pugua *fiar* de ell, mas no de molts», JoMartorell (*Ag.* II, 257, 158).

'Consentir crèdit financer': «lo creador o lo que *fia*: creditor; *fiar*: credo, -dere», OPou (*ThPu.*, 115); i ja tr., amb ús anàleg en Cerveri: «tot son pretz li *fia* 'li confia' (Riq., 61.28), ús que sembla independent de l'oc. ant. (no sols per la manca de -z- sinó perquè els trobadors no usen més que el refl. *se fizar*). *Fiat* («per persona *fiada* trametrà les lettres que dels dits diputats e concell porta», documents de c. 1462, *CoDoACA* XXII, 59, 435). *Fiant*.

Fiança [*S.* XIII]: «lo rey havia de honrats hòmens en Catalunya e en Aragó qui eren sos parents, e havien *fiança* que-l rey jamés no hagués infants, e que la terra romangués a ells; e quant saberen que la dona havia hagut un fill, foren-ne molt despagats», Desclot (*Cròn.*, 35); «havem *fiança* en lo senyor Rey», Jaume I (*Cròn.*, 64); «si-s perjurarà de sagrament que faça, per ço car los mercaders no hi hauran pus *fiança* ---», *Consolat de Mar* (cap. 80, *Pard.*, p. 123); «e stant la Infanta en aquest penós pensament, entrà per la sua cambra una donzella en qui ella tenia gran *fiança* ---», JoMartorell (*Ag.* I, 344); també, ja des de ben antic en el sentit de 'fermança, caució': «lo senyor de la nau o leny deu donar *fiança* al parçoner (perso-) si la li demana, que ell no mut viatge tro a que haja tornada la nau o leny en poder dels personers», *Consolat* (caps. 184 i 233, *Pard.*, pp. 208, 309); «no voler *fiar* ni ab albarà ni ab *fiança*: credere nolle nec per fiducian nec satisdato; *fiança* de pagar: fideiussor; fer *fiança* de pagar: fidejubere; *pendre fiança*: satis accipere; *donar fiança*: satisfacere; *fiança de persona*: vas, vadis», OPou (*ThPu.*, 116); *fiances* amb sentit abstracte singular [*S.* XVII], *Rúbr.* Bruniquer, i avui familiarment en gent gironesa: «ell diu que n'està segur del meu nombrament; però --- ja he rebut tant mals ratos que no vui tenir *fiances* fins que m'ho vegi ben segur», «tinc *fiances* que vindrà ---», cartes de Coromines a la família 17-XII-1902, 1903.

Fiançós, *fiançosament*. *Fiançador*. *Afiançar* 'donar fermança': «aquella *fiança* que ell darà no sia destreta de senyoria tro aquell qui lo deute deurà sia tornat en la terra: és axí a entendre, que sia tornat en aquell loc on lo deute deurà, e encara serà stat *afiançat*»,